

Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада ДФ 70.895.069 Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, прийняла рішення про присудження **ЛЮКЛЯН Маріанні Сергіївні** ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право на підставі прилюдного захисту дисертації – **«Соціокультурний вимір мотивації правової діяльності: філософсько-правовий дискурс»**.

«04» липня 2025 року.

ЛЮКЛЯН Маріанна Богданівна, 1989 року народження, громадянка України. Освіта вища: у 2011 році закінчила Національний університет «Одеська юридична академія», спеціальність «правознавство», кваліфікація – магістр права.

З 2017 року працює в Управлінні державної міграційної служби України в Івано-Франківській області.

Аспірантка Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Дисертацію виконано у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький.

Наукова керівниця – ВОВК Вікторія Миколаївна, докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Здобувачка має 7 наукових публікацій, що висвітлюють основні наукові результати дисертації. Зокрема: 1 стаття у науковому періодичному виданні, що індексується в наукометричній базі даних Web of Science Core Collection та Scopus; 3 статті у виданнях, які належать до наукових фахових видань України з юридичного напрямку категорії «Б» та 3 наукові публікації, які додатково відображають результати дисертації:

1. Blikhar V., Syrovackyi V., Hodiak A., Liuklian M., Starchak B. Legal regulation of the problems of ensuring food security in Ukraine and european union's countries in the conditions of modern challenges and dangers. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 4. Iss. 51. P. 408–416. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4137>

2. Люклян М. Б. Сучасний філософсько-правовий дискурс мотивації правової діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 671–674. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/169>

3. Люклян М. Б. Вплив сучасного політико-правового дискурсу на утвердження детермінант мотивації правової діяльності. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 673–678. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.97>

4. Люклян М. Б. Соціокультурне визначення мотивації правової діяльності. Держава та регіони. Серія: Право. 2024. № 3 (85). С. 263–268. <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.3.41>

5. Люклян М. Б. Концептуальна характеристика мотивації правової діяльності. Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Україна, 21–22 січня 2022 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2022. С. 42–44.

6. Люклян М. Б. Суспільні та культурні ознаки мотивації правової діяльності. Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права: матер. IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 22–23 грудня 2023 р.). Львів-Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 584–587. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-161>

7. Люклян М. Б. Політичні та правові аспекти мотивації правової діяльності. International scientific conference “Theoretical foundations of law, public management and practice of their application”: conference proceedings (December 25–26, 2024, Riga). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 272–274. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-63>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Рецензент – САВЕНКО Віктор Васильович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1) у дисертаційному дослідженні простежується, як на мене, дещо надмірна теоретико-філософська абстрагованість феномену мотивації правової діяльності, що ускладнює практичне застосування отриманих висновків. Потребує уточнення, яким саме чином філософсько-правові міркування щодо мотивації корелюють із конкретними механізмами функціонування правових інституцій у сучасному суспільстві. Чим саме я обґрунтовую свою точку зору?

З огляду на міждисциплінарний характер теми, важливим є не лише аналіз філософських категорій мотивації, але й демонстрація того, як ці категорії втілюються у функціонуванні реальних правових інституцій – судової системи, правоохоронних органів, інститутів правової освіти, професійної етики юристів тощо. Тобто, я намагаюся констатувати на необхідності встановлення чітких зв'язків між рівнем філософської рефлексії та операційним рівнем юридичної діяльності, що дає змогу забезпечити як глибину дослідження, так і його практичну релевантність;

2) у дисертації недостатньо концептуалізовано феномен правової культури як важливого детермінанта формування мотивації правової діяльності. Її вплив на процеси правосвідомості та юридичної поведінки вимагає більш системного висвітлення, адже мотивація правової діяльності,

особливо в публічному секторі, нерозривно пов'язана з рівнем засвоєння цінностей правової культури, включаючи повагу до права, готовність до правомірної взаємодії та особисту відповідальність і т.д. Саме тому, на мою точку зору, така вимога є доречною з огляду на потребу забезпечення цілісності концепції мотивації, її теоретичної глибини та практичної валідності в умовах трансформації правової свідомості в сучасному суспільстві;

3) у дисертаційній роботі не враховано гендерну специфіку мотиваційних чинників у правовій діяльності, що залишає поза увагою можливі відмінності у мотиваційних стратегіях осіб різної статі. Виникає запитання: чи є відсутність гендерного виміру у роботі свідомим дослідницьким вибором, чи результатом недостатньої уваги до цієї проблематики? На моє переконання, врахування гендерного виміру дозволило б глибше осмислити вплив соціокультурних чинників, професійних ролей і стереотипів на формування мотивацій у представників юридичних професій».

Опонентка – БЛІХАР Марія МIRONІВНА, докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри адміністративно-го та інформаційного права Національного університету «Львівська політехніка». Виступ позитивний із зауваженнями:

«По перше, в дослідженні недостатньою мірою розкриті правові механізми реалізації мотивації на рівні нормативно-правових актів.

Безперечно, в дисертаційній роботі наявні загальні аспекти мотивації у сфері правової діяльності, проте я б все ж таки зосередилася на глибшому аналізі чинного законодавства, яке безпосередньо або опосередковано формує умови для мотивації правників. Також я б визначила, чи існують у законодавстві бар'єри або суперечності, що можуть демотивувати учасників правової діяльності. То ж напрошується і запитання - яким саме чином правові норми забезпечують системну підтримку мотиваційної складової професійної діяльності юристів, суддів, правоохоронців, держслужбовців?

По-друге, - в дисертаційному дослідженні недостатньою мірою проаналізовано саме вплив цифрових технологій на мотиваційні установки та професійну поведінку фахівців у сфері права. З огляду на стрімкий розвиток цифрової трансформації юридичної сфери - включаючи автоматизацію правозастосування, дистанційне провадження справ, використання штучного інтелекту в аналітиці й документації - було б дуже своєчасно й актуально запропонувати авторський підхід до вивчення факторів, що мотивують або демотивують правників у нових умовах. У цьому ж контексті залишено поза увагою проблематика в частині, яким саме чином цифровізація юридичних процесів впливає на ціннісну складову мотивації: чи сприяє вона формуванню відчуття професійної автономії, підвищення ефективності та якості роботи, чи навпаки - призводить до відчуження, зниження суб'єктивного значення професійної ролі, втрати сенсу праці;

По-третє, - у дисертаційній роботі мотивація абітурієнта аналізується переважно на теоретико-філософському рівні, без належного емпіричного підґрунтя. Попри цінні узагальнення щодо природи вибору професії та рольових очікувань молоді, у тексті не наводиться конкретних даних, які б засвідчували реальні мотиваційні чинники вступників до юридичних закладів вищої освіти. Тобто, на перший погляд, не зовсім зрозуміло, на чому ґрунтуються твердження авторки щодо пріоритетів абітурієнтів, їхніх очікувань від професії, мотиваційних стратегій, ціннісних орієнтирів, а також факторів, що впливають на вибір фаху юриста. На мою думку, доцільно було б, для прикладу: додати аналіз актуальних емпіричних досліджень, зокрема українських чи міжнародних, які б демонстрували мотиваційні тенденції серед молоді, що вступає на юридичні спеціальності; представити власні результати дослідницької роботи (наприклад, анкетування абітурієнтів, інтерв'ювання, кейс-аналіз), що дозволило б зробити розділ не лише теоретично виваженим, а й фактично обґрунтованим;

По-четверте, - в дисертаційному дослідженні позиція дисертантки щодо впливу громадянського суспільства на формування мотивації юриста має радше декларативний, ніж аналітичний характер. Хоча в тексті вказано на значущість взаємодії юриста зі суспільством як джерела моральної легітимації його діяльності, проте не конкретизовано, через які саме механізми громадянське суспільство впливає на мотиваційну сферу професійної правничої діяльності. Тобто, поза увагою залишаються невизначеними як структурні елементи громадянського суспільства (правозахисні організації, антикорупційні ініціативи, медіа, професійні асоціації), що можуть бути агентами впливу, так і

інструменти та канали цього впливу - зокрема такі: публічне визнання або критика, участь у формуванні етичних стандартів, незалежний моніторинг, аналітика доброчесності, освітні ініціативи, підтримка правової просвіти тощо.

На мою точку зору, слушно було б, або навести конкретні приклади практик, у яких інститути громадянського суспільства впливають на професійну мотивацію юристів (для прикладу, через рейтинги доброчесності, аналітику практики, участь у громадських радах при судах чи прокуратурі, адвокаційні кампанії), або ж запропонувати теоретичну модель, яка б пояснювала, за якою логікою та через які соціальні механізми реалізується вплив громадянського суспільства на правника як суб'єкта етичного вибору й професійної відповідальності;

По-п'яте, - розділ, присвячений праксеологічній основі мотивації (розділ 3), не містить чіткого розмежування понять «мотивація юриста» як складний психологічно-ціннісний феномен і «прагматична орієнтація на досягнення особистої вигоди». Авторка наукової роботи констатує наявність значущої проблематики професійного самовизначення юриста, проте залишається незрозумілим, чи визнає мотивацію у цій сфері раціонально-утилітарною (кар'єрні перспективи, фінансове забезпечення, статус), чи все таки передбачає її формування на основі вищих цінностей, таких як ідеал

служіння праву, захист справедливості, професійна етика та ін. Це викликає методологічну плутанину, адже мотивація юриста як праксеологічна категорія не може бути зведена виключно до користі чи зиску, а повинна включати в себе інтеграцію моральних, когнітивних, аксіологічних та етичних орієнтацій. За інших обставин втрачається специфіка саме правової діяльності, що завжди пов'язана з дотриманням норм, процедур та служінням суспільству, а не лише з особистою ефективністю. Отже, доцільно було б у цьому розділі чітко відмежувати мотиваційні засади як внутрішньо обумовлені установки на реалізацію професійного покликання юриста від зовнішньої прагматичної користі, що хоч і може бути додатковим стимулом, але не є її сутнісним ядром».

Офіційна опонентка – ГУРАЛЕНКО Наталія Анатоліївна, докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри теорії права та прав людини Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. Відсутність чіткої критичної оцінки та термінологічної узгодженості основних понять дисертаційного дослідження спрощує емпіричну переконливість авторських висновків. Позитивною складовою дослідження є міждисциплінарний підхід та інтеграція даних із суміжних наук – психології, педагогіки, соціології, юриспруденції та політичної теорії, що дозволило розглянути мотивацію як багатокомпонентне явище, яке охоплює емоційно-вольову, когнітивну та нормативно-ціннісну сфери особистості.

Дослідження має ознаки глибокого філософського осмислення, коли мотивація тлумачиться як моральний імператив, опосередкований кантівським розумінням обов'язку. А визначаючи мотивацію як внутрішні імпульси суб'єкта права до реалізації правових норм у конкретних соціальних обставинах авторка переконливо обґрунтовує ціннісно-світоглядну основу правової поведінки. Разом із тим, незважаючи на низку важливих спостережень та отримання результатів глибокої наукової рефлексії, текст дисертації потребує підвищення наукової структурованості, логіки аргументації та міждисциплінарної термінологічної збалансованості. Чимало понять потребують уточненого розуміння, а багато тверджень подано декларативно, без достатнього емпіричного чи наукового підтвердження, що знижує переконливість викладу матеріалу. Зокрема, базовий термін дослідження «мотивація» нерідко вживається без розкриття його специфічного галузевого значення в конкретному контексті – правовому, когнітивному, етичному, соціологічному або освітньому, професійному, інституційному тощо. Також варто зауважити, що у роботі авторка не завжди чітко формулює інші ключові поняття окресленого предмету дослідження, що спричиняє плутанину в розумінні дефініційного апарату. Так, часте використання словосполучення «регулятивна сила мотивації» створює враження тавтологічності і вимагає синонімічного урізноманітнення, а

поняття «професійний розвиток» і «професіоналізація» потребують чіткішого розмежування з метою уникнення термінологічної неточності.

Вислів «професійний розвиток як одночасний розвиток особистості» змістовно абстрактний та вимагає деталізації критеріїв такого розвитку, а формулювання «паливо мотивації» – надмірно емоційне, не відповідає академічному стилю і потребує стилістичної нейтралізації. В тексті дослідження, присвяченому навчальним стратегіям, слід було би розмежувати, які саме з них релевантні для студентів-юристів, а які – загального освітнього призначення.

Вираз «індивідуальна траєкторія розвитку особистості» потребує операціоналізації та означення професійного становлення, а таке узагальнення як «юридична спільнота дуже різноманітна» без ілюстрації цієї різноманітності та наведення конкретних прикладів загалом доцільно уникати. Також у дослідженні доцільно було би уточнити емпіричні аспекти впливу мотивації на правову поведінку, особливо в контексті окремих видів юридичної діяльності – діяльності суддів, адвокатів, прокурорів, що додало би практичної значущості теоретичному викладу.

2. Недостатня деталізація політики і стратегій боротьби з корупцією на глобальному рівні, а також адаптація цих стратегій в українському контексті. У представленому на огляд дослідженні, незважаючи на його високий академічний рівень, слід звернути увагу на декілька змістовних і концептуальних аспектів, які потребують уточнення. Насамперед, у розгляді важливості незалежності антикорупційних органів, у рукописі стверджується, що вони не лише контролюють, попереджають і розслідують випадки корупції, а й підвищують довіру громадян до державних інститутів (с. 73). Цей аспект є значущим, оскільки реформи спрямовані на покращення прозорості та підзвітності, дійсно можуть сприяти зменшенню корупційних проявів в державних структурах, підвищуючи, таким чином, ефективність правової системи. Проте, слід зауважити, що в контексті зазначеного авторського твердження не було проведено детального аналізу того, як боротьба з корупцією може впливати на мотивацію правників і рівень їх правосвідомості. Важливо було б дослідити, як конкретні антикорупційні заходи змінюють правову практику, і яким чином вони коригують погляди на поведінку юристів, суддів, адвокатів. Наприклад, зміни в організаційних структурах антикорупційних органів можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на мотивацію правників, створюючи або нові можливості для розвитку правової культури, або, навпаки, підвищуючи рівень скептицизму щодо ефективності правосуддя. Крім того, вказуючи на можливість зниження довіри до правової діяльності через корупцію, слід було б також конкретизувати, як цей процес взаємодіє з іншими соціальними, економічними та політичними чинниками. Наприклад, дослідження того, як корупція в правоохоронних органах чи судовій системі впливає на громадську довіру в конкретних соціальних контекстах, дозволить глибше зрозуміти механізми формування правосвідомості в умовах глобалізації та правової реформи.

Ініціатива дисертантки щодо вивчення стратегій боротьби з корупцією на глобальному рівні є безумовно актуальною та також заслуговує на позитивну оцінку. Водночас, у дослідженні доцільно було би здійснити глибшу деталізацію механізмів адаптації цих стратегій до вітчизняного правового, інституційного, соціокультурного контексту. Зокрема, актуалізуючи проблему протидії корупції як одного з ключових індикаторів відповідності національної правової міжнародним стандартам і очікуванням, авторка справедливо наголошує на важливості міжнародного досвіду, зокрема у площині співпраці з міжнародними організаціями (с. 73). Такий аналітичний підхід є виправданим, оскільки дозволяє не лише обґрунтувати необхідність інтернаціоналізації антикорупційної політики, а й виокремити потенціал інтеграції ефективних зарубіжних моделей у національну практику. Проте, незважаючи на визначення корупції як транснаціонального та міжнародного феномену, у тексті дисертації бракує конкретних прикладів реалізації успішних антикорупційних стратегій у різних країнах світу, особливо в умовах глобалізації, а також їх релевантності для України.

Відповідно, розширення компаративного аналізу шляхом включення кейсів успішної реалізації міжнародних антикорупційних стандартів у національних практиках різних країн надало б дослідженню додаткової глибини та практичної цінності. Такий контекст дослідження дозволив би не тільки окреслити загальні тенденції, а й запропонувати конкретні, адаптовані до українських реалій рекомендації щодо підвищення ефективності боротьби з корупцією.

3. *Доцільність широкого застосування категорійного апарату акмеології у окресленому предметі дослідження.* З огляду на те, що акмеологія історично сформувалась як міждисциплінарна галузь, тісно пов'язана з педагогікою, психологією розвитку та професійним становленням особистості, постає питання: наскільки обґрунтованим є використання акмеологічних підходів в контексті філософсько-правового аналізу мотивації правової діяльності. Чи не призводить така широке застосування акмеологічних знань до еkleктизму або термінологічної розбіжності? Загалом, застосування акмеологічної термінології в правовій площині потребує особливої обережності, зважаючи на відмінності у предметному полі дослідження та функціональних завдань та призначенні кожної з дисциплін. Акмеологія передусім вивчає закономірності досягнення особистістю вищого рівня професійного та інтелектуального розвитку, що зумовлено переважно гуманітарно- педагогічним контекстом. Водночас юриспруденція як нормативна наука зосереджена на вивченні правових явищ, нормотворення, правозастосування та регуляції соціальних відносин. Перенесення акмеологічних понять до філософсько-правового аналізу може бути виправданим лише за умови їх концептуального адаптування та міждисциплінарного обґрунтування. Без ретельної епістеміологічної рефлексії існує ризик термінологічного перенасичення дослідження або його редукції до педагогічних схем, що не завжди корелюють із правовими реаліями. Крім того, надмірне використання категорії «акме» в

юриспруденції може ускладнювати наукове розуміння феноменів правової мотивації через відсутність усталеного понятійного апарату в самій правовій науці щодо «акместанів» юриста. Враховуючи вищесказане, у дослідженні доцільно було зосередити увагу на необхідності чіткого обґрунтування меж та потенціалу акмеологічного підходу, забезпечивши міждисциплінарну узгодженість та уникаючи методологічного релятивізму у філософсько-правовому дискурсі».

Офіційна опонентка – ЗАЯЦЬ Ольга Степанівна, докторка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри цивільно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ. Виступ позитивний із зауваженнями:

« - у дисертаційному дослідженні потребує додаткового обґрунтування статус соціокультурного виміру мотивації як самостійної філософсько-правової категорії. Виникає питання щодо достатності теоретичних і методологічних підстав для її виокремлення та концептуалізації в межах сучасного правознавства і філософії права;

- у дисертації недостатньо чітко визначені межі між філософським і соціологічним підходами до аналізу мотивації правової діяльності. Спостерігається певне змішування категоріального апарату та методологічних засад, що ускладнює ідентифікацію специфіки філософського виміру досліджуваного феномену. Не завжди зрозуміло, де саме автор дотримується філософсько-онтологічного, аксіологічного чи гносеологічного підходу, а де – переважно соціологічного опису або емпіричних констатацій. У зв'язку з цим доцільним видається більш послідовне розмежування філософських і соціологічних рівнів аналізу мотивації, що сприятиме підвищенню теоретичної ваги дослідження та кращому позиціюванню його в межах філософсько-правового знання;

- розділ дисертаційного дослідження, що присвячений аналізу регулятивної сили мотивації, потребує суттєвішої конкретизації механізмів її впливу на професійну етику та правову поведінку юриста. У науковому тексті недостатньо розкрито, яким саме чином мотивація як внутрішній спонукальний чинник набуває нормативної сили, трансформуючись у етичні орієнтири та практичну правову діяльність. Тому пропонувала б поглибити аналіз нормативного потенціалу мотивації, висвітливши її вплив на етичне самозобов'язання, стратегії прийняття рішень у складних морально-правових ситуаціях, а також необхідно продемонструвати, яким саме чином мотиваційний вимір особистості інтегрується у систему професійної ідентичності юриста;

- у дисертаційному дослідженні недостатньо виразно окреслено концептуальні межі між такими ключовими поняттями, як «внутрішня» та «зовнішня» мотивація у правовій діяльності. Хоча авторка апелює до обох категорій у контексті аналізу мотиваційних чинників, самі поняття не набувають належного ступеня аналітичної відмежованості. Це ускладнює розуміння специфіки дії внутрішніх імпульсів (ціннісних орієнтирів,

моральної відповідальності, професійного покликання тощо) порівняно із зовнішніми стимулами (правові санкції, кар'єрне зростання, соціальні очікування). У принципі, зважаючи на важливість мотиваційної структури для розуміння правової поведінки, доцільно було б чіткіше розмежувати внутрішню і зовнішню мотивацію, з'ясувавши їхнє онтологічне походження, функціональні особливості та вплив на юридичну діяльність у контексті філософсько-правового підходу».

Голова ради – НАЛУЦИШИН Віктор Володимирович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Виступ позитивний із зауваженнями:

«Робота набуло б додаткового прикладного значення за умови напрацювання методичних рекомендацій для застосування в правоохоронній та іншій сферах».

Результати голосування:

«За» **5** членів ради,
«Проти» **НЕМАЄ**.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує **ЛЮКЛЯН Маріанні Богданівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 70.895.069

Віктор НАЛУЦИШИН